

Správa o dezinformáciách na Slovensku v roku 2023

OBSAH

1 ÚVOD	5
2 HLAVNÉ DEZINFORMAČNÉ NARATÍVY	7
2.1 MOBILIZÁCIA SLOVÁKOV DO VOJNY	7
2.2 RADIÁCIA Z UKRAJINY	9
2.3 SFALŠOVANÉ VOĽBY	11
2.4 BRUSELSKÁ CESTA	12
3 RUSKÁ VOJNA NA UKRAJINE	14
3.1 UTEČENCI Z UKRAJINY	16
3.2 PRÍKLADY ĎALŠÍCH RUSKÝCH DEZINFORMÁCIÍ	17
3.3 INFORMAČNÁ OPERÁCIA LADOMIROVÁ	20
4 INÉ DEZINFORMÁCIE	21
4.1 ĎALŠIE PRÍKLADY INÝCH DEZINFORMÁCIÍ	22
4.2 KONFLIKT NA BLÍZKOM VÝCHODE	24
4.3 COVID-19	24
5 PREVENTÍVNO-EDUKAČNÉ KAMPANE	26
5.1 IDE O NAŠE SLOVENSKO	26
5.2 HOAXY SA NA MŇA NELEPIA	26
5.3 RUSKÁ VOJNA NA UKRAJINE	28
5.4 ĎALŠIE KAMPANE	28
6 PODVODY	29
7 ÚSPECHY, OCENENIA A BEZPEČNOSTNÁ KONFERENCIA	31
8 ZÁVER	33

ŠTATISTICKÝ PREHĽAD

Facebooková stránka *Hoaxy a podvody - Polícia SR (2023)*

2 837 752 unikátnych návštevníkov

1 100 000+ interakcií so všetkými statusmi

151 232 sledovateľov

152 431 publikovaných komentárov

12 000+ prijatých súkromných správ od verejnosti

1 271 zverejnených statusov (bez zdieľaných z iných stránok)

615 vyvrátených dezinformácií týkajúcich sa ruskej vojny na Ukrajine

140 statusov upozorňujúcich na online podvody

112 vyvrátených hoaxov na rôzne témy

16 vyvrátených hoaxov súvisiacich s Covidom-19

PREDSLOV AUTORA

Milí čitatelia, v rukách držíte Správu o dezinformáciách na Slovensku v roku 2023. Ak si spomeniete na jej dve predošlé vydania, ihneď postrehnete rozdiel už v názve. To tohtoročné muselo vypustiť spojenie *Policajného zboru*. Aj keď nejde o správu Policajného zboru, jej autorom je tá istá osoba, ktorá vypracovala dve predošlé – ja.

Ako už bolo medializované, na konci novembra som sa rozhodol opustiť rady polície potom, čo sa do strategickej komunikácie „nášho“ Odboru komunikácie a prevencie Prezídia Policajného zboru začalo starať nielen Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, ale priamo jeho najvyšší šéf. S niečím podobným som sa vo svojej kariére nestretol a to som v rámci komunikácie rôznych zložiek ministerstva pôsobil od roku 2015.

Keďže som nesúhlasil s politizáciou komunikácie polície a odmietol som byť upratovaný na iné miesto, ktoré by nemalo nič s mojou špecializáciou spoločné, rozhodol som sa odísť.

Udalosti potom nabrali rýchly spád. Odbor prišiel v priebehu jedného mesiaca o dve pätiny ľudí. Obľúbená stránka *Hoaxy a podvody - Polícia SR* bola na Facebooku aj Instagrame znefunkčnená. Čistky sa odohrali naprieč štátnou správou v takej miere, že postihovali nielen vedúcich pracovníkov, ale aj radových štátnych úradníkov. Prečo? Lebo si robili svoju robotu a odmietali sa podieľať na jej politizácii.

Nemohol som odolať idei vypracovať tretie vydanie prehľadu dezinformácií, ktorého predchodcovia zožali úspech nielen v domácich, ale aj zahraničných odborných kruhoch. Ročný prehľad vie laikom i odborníkom poskytnúť popri situačnej správe o stave dezinformácií aj istú formu pohľadu do zákulisia práce boja proti hoaxom a podvodom na polícii, ktorá sa, žiaľ, po takmer siedmich rokoch skončila.

Konanie a správanie tých, ktorí čistky riadia, ma na dennej báze usvedčuje v tom, že nikdy nemali tušenia, čo nielen naša práca zahrňovala. Svojím neuváženým (alebo uváženým?) krokom znížili obranyschopnosť nášho štátu v boji proti modernému nepriateľovi – hybridným hrozbám.

Voči týmto osobám nepociťujem žiadnu zášť, svet sa nerúca a ich to skôr či neskôr dobehne. Otázne bude, do akej miery to poškodí bezpečnostné záujmy Slovenskej republiky, jej štátne zriadenie a život a zdravie všetkých obyvateľov bez rozdielu politickej príslušnosti.

S ohľadom na uvedené okolnosti som považoval za vhodné napísať takýto predslov, ktorý by nikdy nebol súčasťou žiadnej ročenky vydanej Policajným zborom. Chcel som ozrejmiť situáciu a zdôrazniť, že nejde o oficiálny produkt slovenskej polície. Preto v ňom nenájdete jej logo.

Ak niekde budem uvádzať závery viažuce sa na Policajný zbor, budú mať opisný charakter spadajúci do čias môjho pôsobenia, nepôjde o názor inštitúcie ako takej.

Ročný prehľad som napísal presne tak, ako dva predošlé. Jeho súčasťou nie sú mená politikov či názvy politických strán. Jediným rozdielom je tento predslov.

Na záver mi dovoľte poďakovať sa mojim najbližším kolegyniam a kolegom za dlhoročnú spoluprácu v boji proti hoaxom v rámci polície. Nedá mi pri tomto odseku nespomenúť, že som hrdý na to, že policajná činnosť voči hybridným hrozbám si zachovala po toľké roky nezávislosť a apolitickosť. Nikto z nášho analytického tímu nepodľahol politickému tlaku alebo vyhrážkam, ktoré zaznievali z úst neznámych ľudí, influencerov z dezinformačnej scény alebo politicky exponovaných osôb. Napriek ich dlhoročnej snahe k žiadnej zmene pôsobnosti Odboru nedošlo. Prvá zmena nastala až tvrdým, priamym politickým zásahom súvisiacim s výsledkom demokratických parlamentných volieb.

Ďakujem aj tým, ktorí pôsobili, pôsobia v iných štátnych zložkách a pri našej kooperácii boli vždy viac ako nápomocní.

Poďakovanie patrí všetkým odborným kapacitám, či už inštitúciám alebo individuálnym expertom, ktorí nám poskytovali odborné stanoviská v prípade, že sa daná dezinformácia týkala oblasti mimo priameho pôsobenia polície.

Najväčšie poďakovanie patrí všetkým, ktorí nás podporovali. Či už vo forme sledovania sociálnych sietí, lajkov, komentárov, zdieľaní či rôznymi inými spôsobmi – bez Vás by to nemalo zmysel, bez vás by slovenská polícia nikdy nevybudovala najsledovanejšie policajné sociálne siete v prepočte na obyvateľov v Európe, vrátane najsledovanejšej antihoaxovej platformy na Slovensku. V mene celého tímu vám ďakujem za množstvo podporných správ, ktoré sme dostávali nielen priebežne, ale aj v krušných časoch ku koncu roka 2023.

Ešte raz ďakujem vám všetkým. Nech je táto ročenka nielen mementom nášho spoločného úspechu, nášho skutočného vlastenectva, ale aj nádeje, že kedykoľvek budeme znovu pripravení obrániť vlastnú krajinu.

1 ÚVOD

Koncom roka 2023 po parlamentných voľbách došlo na Slovensku k masívnym zmenám v strategickú komunikáciu a v boji proti hybridným hrozbám. Predstavitelia novej vlády utlmili dlhoročné aktivity v tejto oblasti, verejne napádali niektorých štátnych zamestnancov, mnohých prepustili alebo donútili odísť a paralyzovali tak obranyschopnosť Slovenskej republiky (ďalej ako SR).

Uvedené kroky sa dotkli aj Policajného zboru (ďalej ako PZ), v rámci ktorého boj proti hybridným hrozbám prestal de facto existovať.

V rámci polície sa dezinformáciami v rokoch 2017 až 2023 zaoberal Odbor komunikácie a prevencie Prezídia Policajného zboru (ďalej ako Odbor). Svoju činnosť vykonával smerom do vnútra kooperáciou s ďalšími domácimi a zahraničnými bezpečnostnými a inými zložkami a smerom do externého prostredia prostredníctvom verejnej komunikácie majúcej proaktívny, preventívny, edukatívny a reaktívny charakter.

K eliminácii kľúčových útvarov naprieč štátnou správou došlo aj napriek tomu, že rok 2023 priniesol rozmach rôznych druhov dezinformácií a manipulácií, ktoré sa zásadnými spôsobmi pretavovali do reálneho života ich príjemcov – či už vo forme rôznych vykonaných aktivít, alebo nárastu viery vo viaceré druhy dezinformácií.

V porovnaní s minulosťou v roku 2023 nedominovala len jedna silná téma (2021 – Covid, 2022 – ruská vojna na Ukrajine), ale zmes rôznorodých, silných naratívov s rovnakými cieľmi:

- 1. vytvorenie informačného chaosu,**
- 2. posilňovanie nedôvery v štátne orgány,**
- 3. naplnenie osobných cieľov záujmových skupín a jednotlivcov.**

Šíriteľmi, nosičmi či tvorcami dezinformácií neboli len ruské/proruské skupiny, falošné profily, občianske kontá či reálni ľudia, ale aj politicky exponované osoby. Z pohľadu PZ bolo náročné reagovať na dezinformácie poslednej skupiny osôb, keďže si musel zachovať apolitickosť a nenechať sa vťahovať do politického súboja. V prípade nebezpečných dezinformácií tohto druhu polícia nikdy nemenovala ich autorov, alebo ich strániku príslušnosť.

Významným zdrojom informácií bola naďalej občianska spoločnosť, ktorá sa na políciu obracala na dennej báze s tipmi na šírené dezinformácie. Takto vzájomný vybudovaný vzťah medzi štátnou inštitúciou a občanmi bol jedným zo základných pilierov úspechu v reakčnom čase na falošné správy. Osobitou kapitolou bolo zverejňovanie (so súhlasom) skúseností občanov ohľadom vplyvu dezinformácií na nich samotných alebo rodinných príslušníkov.

Je možné sa domnievať, že takto vybudovaný komunikačný model prispel k nárastu dôvery verejnosti v PZ. Výsledky z rôznych prieskumov ukázali rekordnú dôveru verejnosti v PZ. Rovnako ukázali rekordnú dôveru v histórii meraní.

Bezpečnosť v slovenskom informačnom priestore bola narúšaná nielen vplyvmi zo zahraničia pochádzajúcimi z prostredia Ruskom vedenej hybridnej vojny, ale aj domácimi aktérmi. Tempo publikovania nebezpečných falošných či zmanipulovaných správ, vzájomná kooperácia hlavných aktérov s individualitami a rôznymi proxy kanálmi a neschopnosť prevádzkovateľov sociálnych sietí v boji proti dezinformáciám a nenávisnému obsahu boli základom úspechu ovplyvňovania verejnej mienky v prospech lží.

Počas prvých 11 mesiacov roka 2023 Odbor pokračoval vo svojej činnosti, poukazoval na konkrétne dezinformácie, publikoval množstvo preventívnoedukatívnych kampaní a spolupracoval s rôznymi zložkami na budovaní obranyschopnosti krajiny v rámci aktuálnych zákonných možností.

Zverejňovanie konkrétnych dezinformácií ako upozornenia zo strany polície často demotivovalo ich autorov od podobného konania a malo za následok ich svojvoľné odstránenie. Išlo tak o jedinú úspešnú taktiku, ktorú Odbor z hľadiska svojich kompetencií mohol vykonávať.

Popri rôznorodosti dezinformácií Odbor zaznamenal podobný trend aj pri online podvodoch. V priebehu posledných rokov dosiahol počet varovaní od občanov a zachytených metód rekordné čísla. Proaktívnou komunikáciou polície sa podarilo zachrániť potenciálne obeť od dokonania moderných trestných činov, ktoré vždy spájalo riziko straty značných finančných prostriedkov.

Rok 2023 priniesol aj ocenenia, úspechy a prvú bezpečnostnú konferenciu organizovanú Odborom, ktorý mal možnosť prezentovať svoju činnosť vo viacerých zahraničných médiách v období pred parlamentnými voľbami.

Tento ročný prehľad zachytáva pohľad na najmasovejšie šírené naratívy s ohľadom na vtedajšiu činnosť PZ, teda nepredstavuje komplexný, celoinštitucionálny pohľad na tému hybridných hrozieb na Slovensku, a už vôbec nemapuje akékoľvek podobné aktivity po decembri 2023 a neskôr.

2 Hlavné dezinformačné naratívy

Pri pomalom ustupovaní dezinformačných naratívov súvisiacich s ruskou vojnou na Ukrajinu polícia zaznamenala popularitu niektorých individuálnych tém, ktoré sa vo svojom období stali nosnými naprieč dezinformačnou scénou. Všetky z nich sa viazali na istý vymedzený časový rámec. Keď sa naplnil a teda sa preukázala nepravdivosť dezinformácie, jej hlavní nositelia s ňou prestali pracovať a recipienti tento fakt zámerne prehliadali, viac sa na jej obsah nepýtali.

Za vytvorenie nasledujúcich nosných dezinformačných naratívov polícia nestíhala žiadne osoby. Prevádzkovatelia sociálnych sietí proti týmto klamlivým témam žiadnym spôsobom nezasiahli. Pritom v prvých troch prípadoch išlo o silné naratívy s potenciálom spôsobiť paniku, chaos a ďalšie negatívne zafarbené nálady či konkrétne kroky obyvateľstva.

Šírenie týchto správ často sprevádzali virtuálne útoky voči konkrétnym osobám, vyhrážky násilím a smrťou, šikanoidné správanie a ďalšie agresívne prejavy, s čím úmerne narastalo napätie v celej spoločnosti.

2.1 Mobilizácia Slovákov do vojny

Najvýraznejším dezinformačným naratívom s najväčším presahom do reálneho života a vplyvom na konanie desiatok tisíc osôb v roku 2023 predstavovala falošná správa o mobilizácii dospelých mužov zo SR na vojnový front na Ukrajinu.

Dá sa povedať, že istým spôsobom išlo o informačnú operáciu v réžii lokálnych dezinformačných zdrojov, skupín aj jednotlivcov. Napriek absencii pomyselnej hlavy operácie sa táto dezinformácia rozšírila masovo do spoločnosti s výrazným dopadom.

Falošná správa o mobilizácii mala niekoľko fáz, pozostávala z viacerých prvkov, ktoré do seba zapadali a z pohľadu príjemcov predstavovali logický sled udalostí, ktorý mal vyvrcholiť nasadením Slovákov do vojny.

1. fáza – mobilizačné cvičenie

V SR sa dvakrát do roka uskutočňuje mobilizačné cvičenie vybraných okresných úradov s cieľom preverenia ich administratívnej pripravenosti na možnú mobilizáciu obyvateľov. Cvičenia sa organizujú už niekoľko rokov a nemajú žiadny súvis s ruskou vojnou na Ukrajinu.

Dezinformačné zdroje zneužili jarné cvičenie z roku 2023 na jeho prezentovanie ako dôkazu o pripravovanej, skutočnej mobilizácii. Na podporu svojich tvrdení zverejnili reálne dokumenty o cvičení, čím posilnili svoju snahu o autentickosť.

Cieľom 1. fázy dezinformácie bolo:

- vyvolať v krajinách podporujúcich Ukrajinu paniku z možného zapojenia do vojnového konfliktu na základe klamstiev o masovej mobilizácii,
- vyvolať pocit nutnosti okamžitého ukončenia vojny v prospech Ruskej federácie (ďalej ako RF) s cieľom zmarenia údajnej mobilizácie,
- vyvolať všeobecný informačný chaos a nedôveru k lokálnym štátnym zložkám.

2. fáza – zapojenie Slovákov do vojny v septembri

V 2. fáze boli šírené falošné správy o priamom zapojení Slovákov do ruskej vojny na Ukrajine s konkrétnym termínom – v septembri. Neskôr sa s týmto termínom operovalo aj v súvislosti s predčasnými parlamentnými voľbami, keď mala vtedajšia vláda chcieť týmto krokom zmariť právo na voľbu občanov tým, že ich bude mobilizovať.

Neustálym šírením naratívu o mobilizácii v rôznych podobách, denné zverejňovanie článkov a statusov zo strany anonymných zdrojov i konkrétnych osôb pripravovali živnú pôdu na masové rozšírenie naratívu do spoločnosti.

3. fáza – odmietnutie mobilizácie

Dezinformačné zdroje posunuli naratív na jeho pomyselnú najvyššiu úroveň, keď zverejňovali návod, ako sa občania môžu proaktívne vyhnúť novej mobilizácii. Každý občan SR má právo poslať tlačivo o odmietnutí mobilizácie na svoj okresný úrad. Takáto forma odopretia vojenskej služby v prípade vojny znamená, že osoba nebude poslaná bojovať na front, avšak sa môže podieľať na súvisiacich aktivitách, ako je napríklad kopanie zákopov. Vo väčšine prípadov dezinformačné zdroje nekomunikovali povinnosť týchto osôb pomáhať v prípadnej vojne alternatívnym spôsobom, aj keď sa vzdajú povinnej mobilizácie.

Táto fáza informačnej manipulácie mala najväčší dosah na reálne životy občanov, keďže bol zaznamenaný masívny nárast počtu odoslaných žiadostí o odopretie vojenskej služby. V minulých rokoch ich bolo nie viac ako zopár tisíc, v roku 2023 ich počet presiahol 40 000.

Polícia disponovala informáciami o zatažených okresných úradoch, ktoré tieto žiadosti vybavovali a odpovedali na otázky občanov. Taktiež sa množili skúsenosti občanov s rozhovormi so svojimi príbuznými, ktorí ich varovali pred mobilizáciou a nabádali podpísať a odoslať dané tlačivo.

PZ v tejto súvislosti upozornil verejnosť na možnosť zasláť iné „tlačivo“, a to priamo na kontaktné e-mailové adresy Ministerstva obrany RF, ktoré boli zverejnené na policajných sociálnych sieťach. Obsah tlačiva spočíval v žiadosti o ukončenie vojny na Ukrajine, čo následne prinesie mier a odvráti akékoľvek mobilizácie. Išlo konkrétne o tento text v ruštine:

„Ja dolupodpísaný/á žiadam týmto listom Ministerstvo obrany Ruskej federácie o zastavenie priebehu mobilizácie a akýchkoľvek ďalších mobilizácií v súvislosti s vojnou na Ukrajine.

Ako občan/občianka Slovenskej republiky si prajem na Ukrajine mier, som proti vojne a nechcem sa už viac pozerať na úmrtia vojakov Ruskej federácie. Posielanie ďalších a ďalších ruských vojakov na Ukrajinu predlžuje celý konflikt a takouto cestou sa mier tak rýchlo nedostaví.

Ďakujem za pochopenie.

S pozdravom a priáním skorého zastavenia mobilizácie a príchodu mieru.”

4. fáza – sprievodné dezinformácie

Predošlé fázy boli už počas ich aktívneho trvania, prípadne neskôr, sprevádzané súvisiacimi dezinformáciami, ktoré mali potvrdiť ich vierohodnosť:

- Poľsko mobilizovalo občanov do ruskej vojny na Ukrajine, 70 000 Poliakov preto utieklo, občanom SR sú posielané povolávacie rozkazy (polícia zaznamenala aj prípady skutočne odoslaných, avšak sfaľovaných rozkazov),
- George Soros nariadil mobilizáciu občanov SR a Českej republiky (ďalej ako ČR) na Ukrajinu,
- mobilizovať budú len očkovaných,
- mobilizovať budú len neočkovaných,
- slovenské textilné podniky začali šiť uniformy kvôli pripravovanej mobilizácii.

V tomto prípade išlo o najúspešnejšiu informačnú operáciu v roku 2023. K jej eliminácii neprispela ani reaktívna komunikácia niektorých štátnych orgánov, ktorá mohla byť na lepšej kvalitatívnej a kvantitatívnej úrovni. Za šírenie uvedených dezinformácií neboli trestne stíhané žiadne osoby, žiadne kroky k zmazaniu či označeniu statusov nevykonala ani spoločnosť Meta.

Dezinformačné zdroje sa v septembri ani neskôr k správe o mobilizácii Slovákov už nevracali. Keď v novembri PZ retrospektívne pripomenul nepravdivosť tejto dezinformácie v rámci taktiky upozorňovania na trvácnosť falošných správ, tento status bol na pokyn Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej ako MV SR) zo sociálnych sietí polície vymazaný.

2.2 RADIÁCIA Z UKRAJINY

V máji 2023 sa na sociálnych sieťach začala masívne šíriť dezinformácia o šírení radiácie z Ukrajiny. K jej úniku malo dôjsť následkom zničenia ukrajinského skladu v meste Chmelnickij ruskými vojskami. Táto dezinformácia sa krátko šírila aj medzi ruským

publikom, kde nezožala úspech, keďže únik ako následok vojenského zásahu bol kritizovaný ako nezodpovedný krok voči Rusku a jeho vojakom. Na Slovensku ju šírili extrémistické a dezinformačné, anonymné stránky, ale aj niektoré politicky exponované osoby z nižšej úrovne.

Podľa dezinformácie mali byť namerané zvýšené radiácie na Slovensku a mrak sa mal presúvať hlbšie do vnútrozemia. PZ s cieľom zabrániť panike kontaktoval nasledovné inštitúcie: Úrad jadrového dozoru SR, Úrad verejného zdravotníctva SR, Slovenský hydrometeorologický ústav a Centrum boja proti dezinformáciám (Ukrajina).

Žiadna z inštitúcií nezaznamenala zvýšené hodnoty, ktoré by mali potvrdiť prítomnosti radiácie či už na Ukrajine alebo na Slovensku. Vďaka expertným vyjadreniam polícia pripravila stručný a ľahko pochopiteľný sumár pre verejnosť, v ktorom vysvetlila stav s aktuálnymi nameranými hodnotami a priniesla niekoľko verejných zdrojov, kde je tieto dáta možné pozorovať. Vyvrátenie dezinformácie sa uskutočnilo v priebehu 23 hodín, čo pri spolupráci toľkých inštitúcií aj na medzinárodnej úrovni bolo veľmi rýchle.

Ciele dezinformácie o radiácii:

- vyvolanie strachu na Ukrajine a v susedných štátoch,
- využitie vyvolaného strachu na vznik tlaku verejnosti v súvislosti so zastavením pomoci Ukrajine,
- vyvolanie chaosu v rámci bojov na Ukrajine,
- vyvolanie informačného chaosu v susedných krajinách.

V súvislosti s týmto naratívom polícia zachytila niekoľko hromadne preposielaných správ, hlavne na platforme WhatsApp, ktoré varovali pred prichádzajúcou radiáciou. Odbor zverejnil screenshoty týchto správ, ako aj screenshoty podobných poplašných správ z minulosti, aby verejnosti ukázal pravidelnosť opakovania masívneho šírenia poplašných správ týmto spôsobom.

Verejnosť políciu prostredníctvom správ na sociálnych sieťach informovala o presahu uvedenej dezinformácie do reálneho života – išlo o prípady, kedy o prichádzajúcej radiácii varovali osoby svojich príbuzných formou telefonátov alebo osobných rozhovorov. Aj na tento aspekt a nebezpečenstvo vplyvu falošných správ polícia verejne poukázala.

K istému zvratu pristúpili niektoré dezinformačné zdroje neskôr, keď šíрили o zvýšenej radiácii v Poľsku. Miestne orgány ju promptne vyvrátili, na čo upozornila aj slovenská polícia. Ohľadom Poľska bola šírená fotografia z hraničných kontrol z čias pandemických opatrení ako „dôkaz“ aktuálnych kontrol v súvislosti s únikom radiácie, na čo PZ taktiež reagoval.

Polícia sa k tejto falošnej správe vrátila o mesiac neskôr, aby pripomenula jej

nepravdivosť s odstupom času. V novom statuse zverejnila virtuálnu nášivku s textom „Prežil som májovú radiáciu z Ukrajiny“. Cieľom statusu bolo spojenie preventívneho a humorného charakteru.

2.3 SFALŠOVANÉ VOLBY

Vo výročnej správe za rok 2022 polícia proaktívne informovala, že v roku 2023 sa jedným z hlavných dezinformačných naratívov stane téma sfalšovaných volieb na Slovensku.

Vo februári 2023 Odbor zachytil prvé pokusy o jeho šírenie. Z tohto dôvodu polícia v marci zverejnila varovanie, že takýto naratív sa v najbližších týždňoch môže masívne šíriť na sociálnych sieťach. O niekoľko dní bol spomenutý po prvýkrát na tlačovej konferencii organizovanej politicky exponovanými osobami.

Zaujímavosťou bol fakt, že tento naratív sa po prvýkrát masívne šíril v Spojených štátoch amerických. Slovenská dezinformačná scéna sa tak inšpirovala krajinou, ktorú v mnohých prípadoch atakuje prostredníctvom dezinformačných a zmanipulovaných príspevkov.

PZ v spolupráci s MV SR pripravil rozsiahlu preventívnoedukačnú kampaň, ktorej cieľom bola eliminácia uvedenej dezinformácie. Na základe udalostí z USA a Brazílie, kde viera v takúto falošnú správu prerástla do zranení a strát na životoch, išlo o prioritu z hľadiska strategickej komunikácie rezortu.

Zatiaľ čo ministerstvo v podrobnom seriáli vysvetľovalo systém volieb na Slovensku vrátane počítania a vyhodnocovania hlasov, obsah policajnej komunikácie zahrňoval nadstavbové témy. Polícia na sociálnych sieťach publikovala informácie z USA a Brazílie s cieľom poukázania na to, aké následky môže mať viera vo falošné správy. Polícii sa podarilo vyhotoviť video rozhovor s americkým policajtom, ktorý zasahoval priamo počas tzv. pochodu na Kapitol v roku 2020. V inom prípade polícia priniesla rozhovor s odborníkom na voľby, Rastislavom Kuželom, z neziskovej organizácie MEMO 98, ktorý vo viacerých častiach stručne vysvetľoval naratív sfalšovaných volieb a volebný systém na Slovensku.

Uvedený naratív dominoval v slovenskom informačnom priestore predovšetkým na jar 2023. K minimalizácii jeho šírenia došlo v lete, pričom tesne pred ani počas parlamentných volieb na konci septembra sa už nevyskytoval. K jeho možnému ústupu z verejného priestoru mohlo dôjsť aj na základe toho, že si niektorí jeho šíritelia z radov politicky exponovaných osôb uvedomovali svoj možný úspech vo voľbách, čo by v konečnom prípade vytvorilo kontrast s dezinformáciou o sfalšovaní ich výsledkov. Po skončení volieb sa tento naratív nešíril už vôbec žiadnym spôsobom.

Ďalší pozorovaný poznatok sa týkal referenda o predčasných voľbách v januári 2023. V súvislosti s ním sa nevyskytovali žiadne dezinformácie o možnom sfaľovaní jeho výsledkov. Referendum bolo iniciatívou politického spektra, ktorého súčasťou boli politicky exponované osoby, neskôr šíriace naratív o sfaľovaných parlamentných voľbách.

Príklady konkrétnych dezinformácií súvisiach s voľbami:

- je nutné si priniesť vlastné pero, lebo to vo volebnej miestnosti je možné zmazať (hlasy sa pripíšu iným kandidátom),
- volebné hlasy počíta automatizovaný systém, príp. ho ovláda firma ESET,
- voľby po celom svete sú sfaľované, lebo víťazi majú takmer identické výsledky,
- na volebných lístkoch sa musí nachádzať pečiatka len červenej farby (v skutočnosti mohla byť aj modrej farby, pričom sa vyskytli prípady, keď občania v prípade modrej farby reálne volali políciu do volebných miestností).

2.4 BRUSELSKÁ CESTA

V apríli 2023 zorganizovalo Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku zahraničnú pracovnú cestu pre viac ako 20 pozvaných osôb. Išlo hlavne o zamestnancov bezpečnostných a štátnych zložiek, ktorých doplnilo niekoľko osôb z tretieho sektora. Cieľom cesty bola návšteva relevantných inštitúcií ohľadom výmeny informácií a získania inšpirácií o strategickej komunikácii a boji proti hybridným hrozbám.

V máji 2023 zorganizovala politicky exponovaná osoba tlačovú konferenciu, na ktorej oznámila, že uvedená pracovná cesta bola „slovenským Watergateom“ namiereným proti vtedajšej opozícii. Táto osoba citovala vyjadrenia niektorých účastníkov cesty z dokumentu, ktorý mal insígnie Ministerstva obrany Slovenskej republiky (ďalej ako MO SR). Ministerstvo odmietlo v tom čase danú tému komunikovať, vyjadril sa k nej len bývalý minister, ktorý bol v úrade v čase konania pracovnej cesty.

Citované vyjadrenia, ktoré sa nachádzali v dokumente a ktoré zazneli na uvedenej tlačovej konferencii boli v rozpore s realitou – boli buď zmanipulované, sfaľované alebo vytrhnuté z kontextu.

V prípade PZ politicky exponovaná osoba menovala jej vtedajšieho príslušníka Davida Púchovského, ktorého úvodom označila za vysokého predstaviteľa polície, čo sa nezhodovalo s realitou, keďže išlo o radového poručíka bez vedúcej funkcie.

Púchovský mal počas stretnutia v sídle NATO v Bruseli podľa politicky exponovanej osoby povedať: „Požiadal predstaviteľov NATO o zaslanie Counter Hybrid Support Teams na územie SR. V prípade, že o to nemôže požiadať on ako predstaviteľ Policajného zboru, pýta sa, aký je náležitý postup a procesy, teda žiadal od NATO, aby poslalo na Slovensko špeciálny tím, ktorý by sa zaoberal opozíciou.“

Uvedená osoba si druhú časť tvrdenia „o zaoberaní opozíciou“ vymyslela, keďže tá sa v žiadnom dokumente nenachádzala, zato prvá časť áno. Autormi dokumentu boli Peter Ihnatišin a Tomáš Graňák z MO SR, ktorí sa obaja zúčastnili pracovnej cesty.

Akým spôsobom boli výroky v dokumente zmanipulované? V prípade Púchovského išlo o stretnutie v sídle NATO, kde sa v rámci celej delegácie od zamestnancov NATO dozvedel o existencii analytického tímu, ktorý môže byť vyslaný do členskej krajiny NATO v prípade, ak má problémy s vplyvom dezinformácií.

Na túto informáciu Púchovský zareagoval s úsmevom otázkou „Tak kedy ho pošlú na Slovensko?“, na čo sa všetci prítomní vrátane dvoch zamestnancov MO SR zasmiali, keďže otázka len opisovala zhoršenú situáciu na Slovensku ohľadom odolnosti voči falošným správam.

Citovaná otázka Púchovského bola následne zmanipulovaná do dokumentu MO SR ako dôkaz o tom, že žiada o nasadenie takéhoto tímu na Slovensko.

V dokumente sa nenachádzajú ďalšie vyjadrenia Púchovského z rovnakého stretnutia. Išlo o poznámku, podľa ktorej by nasadenie takéhoto tímu pred parlamentnými voľbami v septembri 2023 bolo nemožné, keďže by išlo o ľahko zneužiteľnú tému v rámci predvolebnej kampane. Druhá poznámka sa týkala možného zneužitia priebehu stretnutia v sídle NATO politickými aktérmi ako dôkaz o pozývaní „vojsk“ na Slovensko – a k tomuto zneužitiu skutočne neskôr došlo.

Púchovský v sídle inej inštitúcie povedal, že „ak vláda vládne chaoticky, my, obyčajní úradníci sa môžeme akokoľvek snažiť, ale boj proti dezinformáciám nevyhráme“. Ani toto vyjadrenie sa nedostalo do dokumentu MO SR, keďže by bolo dôkazom kritiky voči politickým oponentom politicky exponovanej osoby, ktorá túto pracovnú cestu využila vo svoj prospech.

Po tlačovej konferencii boli na MO SR pozvaní traja predstavitelia štátnych zložiek vrátane Púchovského. Na ministerstve im bolo vyjadrené ospravedlnenie od riaditeľky kancelárie ministra a dvoch autorov dokumentu – za „nešťastne sformulované vyjadrenia“ a za „únik dokumentu do rúk politicky exponovanej osoby“.

Žiadne ďalšie vysvetlenia im poskytnuté neboli. Nebolo im vysvetlené ani to, prečo vznikol takto naformulovaný, neoficiálny dokument, ktorý nemal nič spoločné s oficiálnou správou zo zahraničnej pracovnej cesty. Rezort sa nevyjadril k tomu, ako je možné, že z režimového pracoviska NATO unikli zmanipulované vyjadrenia.

Počas nasledujúcich mesiacov až do parlamentných volieb spolupráca a komunikácia s MO SR zostala len na nevyhnutnej úrovni pre nárast nedôvery zo strany ďalších zložiek participujúcich na budovaní strategickej komunikácie na Slovensku. Po voľbách, v januári 2024, sa novým riaditeľom Centra boja proti hybridným hrozbám pod rezortom vnútra stal Peter Ihnatišin, jeden z autorov dokumentu.

3 RUSKÁ VOJNA NA UKRAJINE

Aj keď dezinformácie a manipulácie o ruskej vojne na Ukrajine postupne ustupovali z informačného priestoru pre slovenských recipientov na úkor iných tém, po celý rok 2023 boli udržiavané v stabilnej pozícii.

Medzi primárne ciele ich pôsobenia naďalej patrili tieto oblasti:

- podpora RF v konflikte,
- podpora tlaku verejnej mienky na zastavenie pomoci Ukrajine,
- podpora zvyšovania nenávisťi voči utečencom z Ukrajiny,
- podpora informačného chaosu,
- podpora domácich aktérov, ktorí majú potenciál plniť záujmy RF na Slovensku,
- zvyšovanie nedôvery voči lokálnym štátnym inštitúciám.

Z kapacitných a logických dôvodov charakteristických pre každý vojnový konflikt bolo pre PZ nemožné overovať niektoré informácie a označovať ich za pravdivé, respektíve dezinformácie. Preto sa súčasťou strategickú komunikácie Odboru stalo prinášanie overených, aktuálnych správ a preventívnoedukačné kampane.

Išlo napríklad o retrospektívne poukazovanie na nenaplnené ruské vyhrážky (bez ruského plynu Európa zamrzne), informovanie o pôsobení propagandy pre ruské publikum a jej aspekty (vyhrážky množstvu krajín vrátane SR, absurdné videá propagandy), prinášanie aktuálnych správ o zabíjaní civilistov a konkrétnych činoch ruských vojakov, vysvetlenie prepojenia politiky a športu v RF alebo zdieľanie reálnych zásahov ruskej polície voči domácomu obyvateľstvu požadujúceho mier.

Aj v roku 2023 niektoré manipulatívne zdroje skrývali svoju oddanosť RF propagovaním hesla „My chceme mier“, ktoré v ich ponímaní znamenalo víťazstvo Ruska. Mier bol spomínaný aj pri budovaní imidžu tejto krajiny vyjadrením „Mier prichádza z východu“, ktoré ignorovalo v minulosti Ruskom vyvolané konflikty. Z tohto dôvodu sa činnosť Odboru sústreďovala aj na vysvetľovanie historických súvislostí, keďže dochádzalo doslova k ich prekrucovaniu a prispôbovaniu potrebám súčasnej RF.

Pri informovaní o udalostiach z vojnového frontu často dochádzalo k dezinformačnému paradoxu. Zatiaľ čo niektoré útoky ruskej armády boli zľahčované ako forma pomoci „utláčanej ruskej menšine“ bez dopadov na civilnú infraštruktúru a civilné životy, v mnohých ďalších prípadoch boli uvádzané jej absurdné, neexistujúce úspechy.

Ďalšou kategóriou boli napríklad opakované zverejňované predpovede o blížiacom sa rozhodujúcom útoku, po ktorom RF vo vojne zvíťazí. Dôkazom postupujúceho úspechu jej armády mali byť úmrtia zahraničných generálov bojujúcich na Ukrajine alebo kolóna áut smerom z Kyjeva ako dôkaz o panickom úteku jeho obyvateľov. V prvom

prípade išlo o osoby, ktoré sa na Ukrajine nikdy nenachádzali. V druhom prípade išlo o fotografiu, na ktorej bola síce kolóna vozidiel, avšak smerom do Kyjeva.

Na sociálnych sieťach boli zverejňované správy o zničenej zahraničnej technike, pričom často išlo o falošné správy.

Snaha dezinformátorov o posilňovanie pozície Ruska sa netýkala len diania na vojnovom fronte, ale aj postojov v zahraničí. Ich spoločným menovateľom bola falošná narastajúca celosvetová podpora Ruska a odporu voči Ukrajine. Napríklad, podľa falošných správ mali niektoré krajiny zavádzať sankcie za vystavovanie ukrajinských vlajok. V Chorvátsku malo byť pokutované zvolanie pozdravu „Sláva Ukrajine“. Na mnohých miestach sveta sa mali objavovať protiukrajinské grafity. Nad nemeckým parlamentom mala viať sovietska vlajka. Výroky zahraničných politikov boli vytrhávané z kontextu tak, aby pôsobili v prospech Ruska, respektíve v neprospech Ukrajiny.

Zaujímavou dezinformačnou kombináciou bola informácia o hasení rozsiahleho požiaru v Grécku. Akciu mali vykonávať ruské lietadlá, lebo podľa autorov falošnej správy NATO nebolo schopné pomôcť svojej členskej krajine. Adorovanie ruskej techniky na strane jednej, kontinuálny útok na medzinárodnú organizáciu na strane druhej.

Celosvetovú pozornosť upútal „nájazd“ vodcu Wagnerovej skupiny na Moskvu z júna 2023. Počas najbližších hodín a dní sa aktivita prominentných dezinformátorov v slovenskom informačnom priestore utlmila na minimum. Aj oni zostali zaskočení akciou, ktorá v istých chvíľach balansovala na hrane vyvolania občianskej vojny. Až o niekoľko dní neskôr sa aktivita týchto osôb vrátila do normálu, predovšetkým vďaka publikovaným názorovým inštrukciám a argumentom z Kremľa.

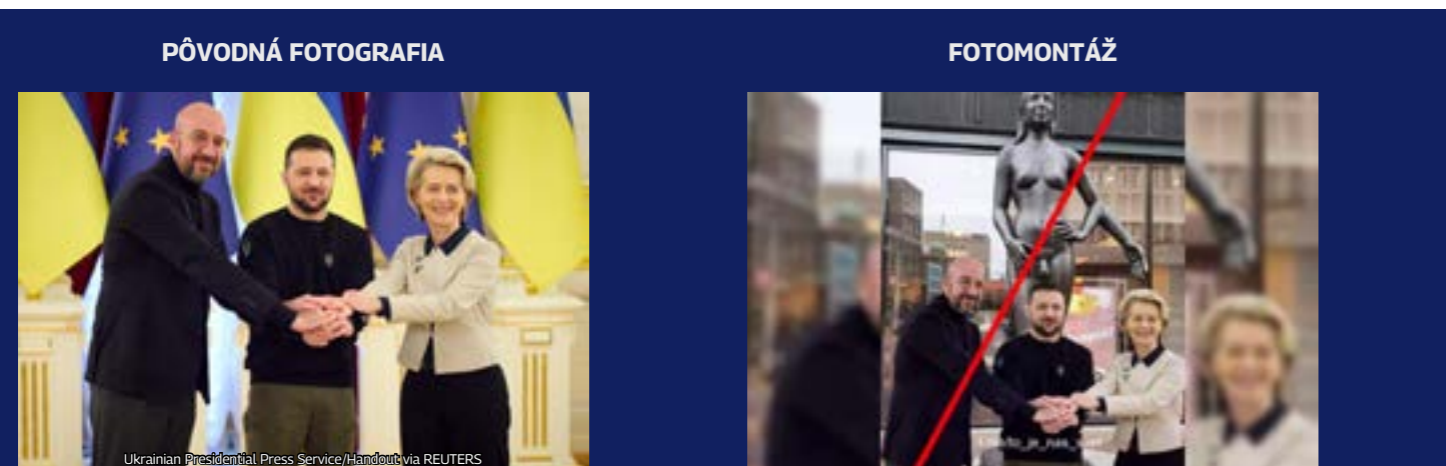
Rovnaké entity s rovnakou mierou ignorácie prehliadali overené informácie o ruských stratách a neúspechoch na vojnovom fronte, pričom radi zdôrazňovali každý neúspech ukrajinskej armády. Dochádzalo aj k momentom, keď v tej istej chvíli šíрили vymyslené správy o úspechoch Ruska, respektíve neúspechoch Ukrajiny.

Aj v roku 2023 niektoré skupiny pokračovali v šírení dezinformačných naratívov z roku 2022, ktoré boli v tom čase už viacnásobne vysvetlené. Išlo o skupinu osôb, ktoré sa takouto stratégiou snažili naplniť svoj vlastný prospech vo forme presadenia sa v politickej oblasti. Ako príklad môžeme uviesť facebookový status, podľa ktorého bol masaker v Buči výmyslom. Autor tejto dezinformácie bol vo svojich aktivitách obozretný a podobné falošné správy publikoval len takým spôsobom, že prepisoval/prezdieľaval názory a videá iných zdrojov, teda akoby nezdieľal svoj vlastný názor, čo by teoreticky mohlo skomplikovať jeho trestnú zodpovednosť. Medzi týmito osobami, ako prvozdromi daného názoru, často figurovali kontroverzné osobnosti – napríklad pedofil a rasista.

Medzi ďalšie taktiky dezinformátorov patrilo zverejňovanie občasných statusov o vojne, prípadne o propagovaní RF v diskusných skupinách, ktorých názvy nemali s týmito témami nič spoločné (skupiny o varení, retro spomienkach). Ďalšou obľúbenou,

novou metódou bolo používanie vodoznakov log štandardných médií na zmanipulované fotografie – čitateľ mal tak pocit, že logo seriózneho média autenticitu fotografie potvrdilo.

Posledným príkladom je zmanipulovaná fotografia. Pôvodná fotografia ich zachytila pred vlajkami v Kyjeve. Upravená snímka za ich chrbty zasadila sochu transvestitu z Holandska. Úlohou statusu bol útok na LGBTI+ komunitu v spojení s udržiavaním nenávisti voči Európskej únii a Ukrajine. Ani proti tomuto statusu spoločnosť Meta žiadnym spôsobom nezakročila.

3.1 UTEČENCI Z UKRAJINY

Útoky voči utečencom z Ukrajiny pokračovali v online priestore, k masívnemu nárastu súvisiacich trestných činov z „reálneho sveta“, respektíve počtu ich nahlásení nedošlo. Dezinformačné účty buď stavali Ukrajincov do pozície skupiny osôb, ktoré dostávajú zo strany slovenských orgánov neprimerane veľké výhody, alebo ich vinili z rôznorodej trestnej činnosti bez uvedenia dôkazov.

Z masovo šírených naratívov išlo napríklad o informáciu, podľa ktorej utečenci mali dostávať príspevok vo výške 25 000 eur na kúpu nehnuteľnosti. Táto dezinformácia sa šírila prvotne na platforme WhatsApp, následne ako screenshot na Facebooku.

Neboli to len významné finančné výhody, ktoré mali Ukrajinci dostávať od štátu, ale aj ďalšie malé benefity, ktoré ako celok tvorili skladačku na podporu nenávisti voči utečencom. Napríklad, ďalší naratív informoval o vyhradených miestach na vlakovej stanici v Bratislave len pre Ukrajincov alebo o ich hypotekárnom zvýhodňovaní.

Ukrajinci sa nielen na Slovensku stávali terčom falošných obvinení z trestných činov. Množili sa prípady podvodných telefonátov, pred ktorými varovali facebookové kontá konkrétnych osôb s tým, že na druhom konci linky vystupovali podvodníci s ukrajinským prízvukom. Identifikácia rozdielu medzi ruským či ukrajinským prízvukom je pre väčšinu ľudí nemožná, preto išlo z ich strany skôr o podsúvanie negatívneho sentimentu k utečencom z Ukrajiny.

V ďalšom konkrétnom prípade bol publikovaný status, v ktorom reálna osoba informovala o pokuse o únos dieťaťa spred nemocnice na Slovensku. Pokus mal vykonať Ukrajinec núkajúci cukrík maloletej osobe. PZ v tomto prípade intenzívne preveril zverejnené informácie, na základe ktorých bolo zistené, že išlo o Azerbajdžanca. Táto osoba bola vyťažaná hliadkou polície a uviedla, že v jeho domovskej krajine nie je ničím výnimočným dávať maloletým osobám sladkosti.

On to tak spravil v prítomnosti matky dieťaťa, ktorá o prípade informovala. Po zverejnení pôvodného statusu s upozornením, že ide o dezinformáciu, ho jeho autorka vymazala. V tom čase mal status tisíce zdieľaní. Ak by PZ naň neupozornil, jeho autorka by ho pravdepodobne dodnes nechala online, keďže akékoľvek nahlasovanie podobného obsahu spoločnosti Meta neprinášalo žiadne konkrétne výsledky.

Podobné dezinformácie sa objavovali aj v ČR, kde napríklad bola zachytená falošná správa o dohodaní mladého chlapca skupinou Ukrajincov. Na Slovensku sa často opakoval naratív o násilnostiach medzi utečencami.

Neschopnosť prevádzkovateľov sociálnych sietí zakročovať proti dezinformáciám ilustruje nasledovný príklad. Slovenské facebookové anonymné konto známe produkciou falošných správ už z čias pandémie zverejnilo opis diskusie s ukrajinskou masérkou na Slovensku. Táto žena autorovi statusu mala hovoriť „skutočné informácie o dianí na Ukrajine“. Išlo o konštrukt všetkých základných ruských dezinformácií vrátane toho, že na Ukrajine vojna nie je. Rozhovor mal zísť tak ďaleko, že „žena z Ukrajiny“ označila vlastných krajanov, utečencov za ekonomických migrantov, ktorým žiadne nebezpečenstvo nehrozí.

Ako vznikla táto dezinformácia? Išlo o komunikačnú metódu, keď jej autor prezentuje svoje vlastné názory a klamstvá vo forme rozhovoru, prípadne ich vkladá do úst fiktívnej postavy, no niekedy môže ísť aj o reálnu osobnosť (najčastejšie V. Putin a prejav, ktorý nikdy nepovedal). Rovnaké facebookové konto počas pandémie šíriло vymyslené citáty japonského profesora o pôvode vírusu Covid-19, čo samotný profesor poprel. Napriek uvedenému spoločnosť Meta oba statusy dodnes nevymazala, respektíve žiadnym spôsobom neoznačila.

3.2 PRÍKLADY ĎALŠÍCH RUSKÝCH DEZINFORMÁCIÍ

- na Ukrajine sú tajné laboratóriá so zajatými deťmi určenými na vedecké pokusy,
- na Ukrajine sú „nacistické biolaboratóriá“,
- video detských obetí z laboratórií (video z Číny),
- nemecká armáda zaútočila na Rusko,
- na Ukrajine je dom postavený v tvare svastiky (snímka z Indie),
- počas návštevy na Ukrajine hajlovali politici zo zahraničia (fotomontáž),

- prezidenta Zelenského po prilete do USA privítal nápis „Sláva moču“ (fotomontáž),
- manželka prezidenta Zelenského si kúpila šperky za milión dolárov,
- prezident ČR Pavel predpovedal výhru Ruska (zostrihané, zmanipulované video),
- prezident Zelenský sa na titulke nemeckého časopisu priznal, že je fašista (fotomontáž),
- televízia CNN vymazala reportáž o genocíde na Donbase (nič nebolo zmazané),
- prezident Zelenský kopol do pamätníka v Prahe,
- zabíjanie detí na Ukrajine potvrdila pozorovateľka OBSE,
- prezident Zelenský je závislý od drog,
- úrad prezidenta Zelenského vydieral Elona Muska kvôli vymazaniu účtu na platforme X,
- na ukrajinskom tanku bol hákový kríž (fotomontáž),
- medzinárodný zatýkací rozkaz na prezidenta Putina je neplatný,
- Turecko obvinilo Ukrajinu z výbuchu Kachovskej priehrady,
- manželka prezidenta Zelenského má izraelský pas, chystá sa na útek (fotomontáž),
- Ukrajinci zapálili kostol, keď v ňom začuli ruštinu (išlo o požiar kostola v Rusku, rok 2013),
- v Užhorode majú potraviny, vojna je vymyslená, Ukrajincom netreba pomáhať (reálne fotografie z návštevy autorky manipulácie),
- mama s kočíkom je bezdomovkyňa z Ukrajiny (bol to slovenský bezdomovec bez dieťaťa),
- slovenskí vojaci budú vyslaní na misiu pre Ukrajinu („pre Ukrajinu“ znamenalo, že výkon misie bude prebiehať na území členského štátu Európskej únie (ďalej ako EÚ) v prospech Ukrajiny, avšak dezinformátori zámerne hovorili o misii „na Ukrajinu“ ako o dôkaze nasadenia slovenských vojakov do vojny).

Na príklade ďalších štyroch dezinformácií je možné poukázať na štyri rozličné manipulatívne taktiky:

1. Nacizmus na Ukrajine

Na zverejnenej reálnej fotografii sa nachádzali hákové kríže v Kyjeve. Malo ísť o dôkaz podpory nacizmu na Ukrajine, teda o podporu zdôvodnenia potreby ruského vojenského zásahu. V skutočnosti išlo o fotografiu z nakrúcania filmu z obdobia druhej svetovej vojny. Snímka vznikla naozaj v Kyjeve, ale v roku 2011. Paradoxom je, že jeho režisérom bol Rus. Dezinformátori fotografiu zasadzovali do súčasnosti.

Metóda: retrospektívne zneužitie reálnej udalosti na podporu jedného z hlavných ruských dezinformačných naratívov.

2. Putin a 5G sieť

Dezinformácie o škodlivých účinkoch 5G siete sa zo slovenského dezinformačného priestoru takmer vytratili. Jednou z mála zmienok bolo jej prepojenie na ruské reálie, respektíve prezidenta Putina. Podľa dezinformátorov ju mal ruský prezident zakázať, čo malo dokazovať jeho múdrosť a prezieravosť. V skutočnosti je Putin podporovateľom 5G siete. V tomto prípade tak došlo zo strany dezinformátorov až k zneužitiu svojho vzoru na podporu vlastných dezinformačných naratívov. Nestalo sa to po prvýkrát. V minulosti rovnakým spôsobom šíрили falošné prejavy, ktoré prezident Putin nikdy nepovedal, no obsahovali ich vlastné myšlienky, ktorým takýmto klamlivým spôsobom dodávali vážnosť a vierohodnosť.

Metóda: šírenie vlastných dezinformácií prostredníctvom zneužitých známych osobností.

3. Rok 1968

V informačnom priestore prebiehali naďalej pokusy o revíziu historických udalostí, ktoré by mohli posilniť súčasné postavenie RF. V prípade slovenských reálií išlo opätovne o príchod vojsk Varšavskej zmluvy v roku 1968. Zodpovednosť za inváziu bola kladená Ukrajine, respektíve vtedajšiemu prvému tajomníkovi Brežnevovi, ktorý sa narodil na ukrajinskom území. Intenzívne, dlhodobé, masívne a systematické prekrucovanie historických faktov môže mať fatálny dopad na formovanie názorov spoločnosti vo vzťahu k vlastnej krajine v budúcnosti. Kľúčovú rolu v tomto prípade popri proaktívnych štátnych kampaniach zohráva vzdelávací systém.

Metóda: systematická snaha o zmanipulovanie historických faktov za účelom splnenia cieľov RF v súčasnosti.

4. Dominik Hašek

Bývalý český hokejový brankár je kritikom športovej stránky ruskej propagandy, keď pravidelne odsudzuje ruských športovcov, ale aj zahraničných športovcov pôsobiacich v Rusku. Jeho osoba sa stala terčom dezinformačnej kampane, podľa ktorej bol príslušníkom ŠtB. Išlo o štandardný komunikačný útok voči osobe, ktorú bolo nutné z pohľadu RF skompromitovať. Podobné útoky pokračovali aj voči iným entitám v celosvetovom meradle. Hašek v roku 2021 nakrútil pre PZ videoseriál, v ktorom vysvetľoval svoje postoje k vojne na Ukrajine a športu, ktorý je zo strany Ruska zneužívaný na politickú propagandu.

Metóda: kompromitácia známej osobnosti vystupujúcej proti záujmom RF.

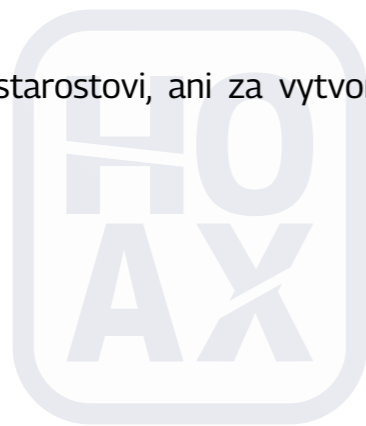
3.3 INFORMAČNÁ OPERÁCIA LADOMIROVÁ

PZ nezaznamenal v roku 2023 podobnú informačnú operáciu, akú odhalil v roku 2022 v prípade cintorína v obci Ladomirová. Veľvyslanectvo Ruskej federácie v Bratislave, ani jeho veľvyslanec sa už neangažovali takým neskrývaným spôsobom, aj keď informačné aktivity vo vzťahu k verejnosti zo strany ambasády prebiehali naďalej v intenzívnej miere.

Nosným pozostatkom témy informačnej operácie bolo prebiehajúce policajné vyšetrovanie, ktorého zmyslom bolo určiť, či vtedajší starosta obce spáchal trestný čin, keď odstránil betónové obruby z historického cintorína bez povolenia – čo bolo nosnou témou celej informačnej operácie.

Vyšetrovateľ rozhodol, že nejde o trestný čin a prípad chcel posunúť na priestupkové konanie. V tej chvíli zasiahla prokuratúra, došlo k výmene prokurátora, ktorý prípad na dodatočné prešetrenie vrátil vyšetrovateľovi. O niekoľko mesiacov neskôr vyšetrovateľ rozhodol rovnakým spôsobom, a napokon sa s ním stotožnil definitívne aj prokurátor.

Za vyhrážky smrťou starostovi, ani za vytvorenie hoaxu nebol nikto trestne stíhaný.

4 INÉ DEZINFORMÁCIE

Rok 2023 priniesol v porovnaní s predošlým rokom zvýšený počet dezinformácií na rôznorodé témy. Ich nárast automaticky znamenal zintenzívňovanie informačného zahltenia verejnosti, čo ruka v ruke rástlo so všeobecným informačným chaosom.

Išlo o dôkaz limitujúcich možností štátnych zložiek v obrane či represii voči falošným správam, ako aj o neefektívnosti interných nástrojov konkrétnych sociálnych sietí. Dezinformácie boli na vzostupe viac ako kedykoľvek predtým, pričom je nutné si uvedomiť, že táto publikácia a činnosť PZ zachytáva len veľmi malý podiel falošných správ v slovenskom informačnom priestore.

Štandardný balík dezinformácií a manipulácií sa každoročne týka členstva SR v EÚ a NATO. Jeho neustále spochybňovanie, šírenie falošných správ o vymyslených obmedzeniach a nariadeniach, afektívne vyzdvihovanie cudzích štátnych mocností kritizujúcich obe medzinárodné spoločenstvá a ďalšie profesionálne alebo „ľudové“ informačné operácie majú za cieľ znižovanie dôvery obyvateľstva k členstvu v organizáciách.

V roku 2023 dominovala napríklad téma nútenej konzumácie hmyzu, či jej prímiešavania do potravín, čomu podľa prieskumu pre Denník N mal veriť každý tretí Slovák.

S EÚ súvisia aj elektromobily, ktoré sú v mnohých prípadoch prezentované ako poruchové, život ohrozujúce. Dezinformátori pre svoju argumentáciu používali prípady požiarov z autovrakovišiek či iných lokalít, ktoré nemali s elektromobilmi nič spoločné. Pri týchto manipuláciách je zneužívaný faktor novosti – časť obyvateľstva má prirodzený strach z nových technológií, ktoré narúšajú jeho zaužívaný spôsob života, čo je dezinformátormi využívané – a keď je to možné spájať s útokmi na medzinárodné inštitúcie – ide o vítaný komunikačný nástroj. Jeho hlavnou metódou je rozsievanie strachu a nedôvery.

Špecifickou témou pre slovenský informačný priestor boli incidenty s medvedmi v prírode. Na sociálnych sieťach bolo prezentovaných množstvo videí či fotografií o pohybe či útokoch medvedov, ktoré nepochádzali zo Slovenska, pričom ich autori hovorili o opaku. Išlo výlučne o politickú tému riešenia novej premnoženosti tohto zvierata, výrazne zneužívanou na manipulovanie verejnej mienky.

Medzi dva nové fenomény sa v roku 2023 zaradilo spoločenstvo podporujúce Československo a vytváranie obrázkov pomocou umelej inteligencie.

V prvom prípade išlo o skupinu osôb neuznávajúcu súčasné zriadenie ČR a Slovenska, ktorá si za poplatok nechala vyrábať vlastné občianske preukazy. Zatiaľ čo by sme mohli hovoriť o ekonomických záujmoch výrobcu, hlavy organizácie, jej aktivity ako celku začali javiť známky sektárstva. Vo verejnom priestore boli zachytené individuálne prejavy jednotlivcov alebo malých skupín odporujúcich výkonu a zákrokom policajtov,

napríklad pri prekročení maximálnej povolenej rýchlosti z dôvodu neuznávania súčasného štátneho zriadenia uvedených krajín. Z verejných zdrojov neboli zaznamenané kroky, ktoré by sa mohli podobat' na činnosti podobných štruktúr zo zahraničia zasahujúcich do oblasti terorizmu, čo však ich ďalší vývoj do tohto štádia nevylučuje.

V prípade zneužívania umelej inteligencie (hlavne v prípade fotografií, obrázkov) PZ zaznamenal nárast, ktorý sa prejavil v individuálnych, ale aj politicky exponovaných dezinformačných kampaniach.

V prvý deň roka 2023 došlo k vražde ženy na východnom Slovensku. V čase pátrania po páchatelovi tohto činu dezinformačný kanál zverejnil jeho údajnú identitu – meno s fotografiou. Išlo o nezúčastnenú osobu, ktorá so skutkom nemala nič spoločné. Polícia na tento fakt promptne reagovala, keďže hrozilo potenciálne nebezpečenstvo nevinnému človeku. Skutočný páchatel' bol vypátraný v priebehu niekoľkých dní a začiatkom roka 2024 bol právoplatne odsúdený.

Istú mieru nebezpečenstva predstavovalo zverejnenie identity niekoľkých osôb, ktoré boli označené za únoscov detí. Išlo o nepravdivú informáciu. Téma únosov detí je na území SR rozšírená už od čias komunistického režimu. Naďalej platilo, že od samostatnosti nedošlo na Slovensku k trestnému činu únosu dieťaťa, pričom ani minulý rok nebol zaznamenaný ani len pokus – všetky zverejnené správy boli falošné.

Falošné správy sa šírili aj medzi príslušníkmi PZ. Ich hlavným zdrojom bola skupina na Facebooku s viac ako 20 000 členmi, tvorená aktívnymi/bývalými policajtmi, ale aj širokou verejnosťou. V tejto skupine sa napríklad vo vzťahu k činnosti v polícii objavili dezinformácie o rušení sociálnych benefitov a odchodného, čo vyvolávalo všeobecnú kritiku a nevôľu členov skupiny.

V roku 2023 polícia nezaznamenala zvýšený nárast poplašných audiospráv.

4.1 ĎALŠIE PRÍKLADY INÝCH DEZINFORMÁCIÍ

- Maďarsko vystúpilo z EÚ,
- spochybňovanie EÚ vo vzťahu vstupu Chorvátska do Schengenu a zavedeniu eura,
- dezinformačné kampane, ako je SR/ČR utlačované kvôli EÚ,
- nemecký kancelár Olaf Scholz je potomkom nacistov,
- liek nurofen zabíja, lebo obsahuje grafén,
- liek paracetamol obsahuje smrteľný vírus,
- odhalenie plánu o „chemtrails“,
- známe čokoládové cukríky sú vyrábané z pomletých švábov,
- elity nútia jesť ľudí hmyz, aby zničili ľudstvo,

- EÚ nariadila zbúranie domov postavených pred rokom 1990,
- EÚ zakázala výrobu syrov,
- prezident PZ dostal infarkt,
- zoznam členov budúcej úradníckej vlády,
- v Turecku a Sýrii nebolo žiadne zemetrasenie,
- zemetrasenie v Turecku a Sýrii spôsobili USA,
- zemetrasenie na východnom Slovensku spôsobili USA,
- systém Haarp dokáže vyvolať katastrofy kdekoľvek vo svete,
- štandardné dezinformácie o útokoch z 11. septembra,
- obchody predávajú časti ľudských tiel,
- v Londýne je trh s ľudským mäsom,
- farebný prúžok na zubnej paste indikuje jej toxickosť, môže poškodiť zuby,
- nálepky na ovocí indikujú jeho prípadnú genetickú modifikáciu,
- pohoria nemajú prírodný pôvod, sú to pozostatky „miest titanov“,
- požiar v Banskej Štiavnici vznikol zámerne, aby bola zničená história mesta,
- nepracujúca osoba so 4 deťmi dostáva väčší sociálny príspevok ako pracujúci človek,
- prevoz jadrových zbraní po území SR,
- v Bratislave sú americkí vojaci (išlo o Talianov),
- známy obchodný reťazec zakázal používanie štandardných pokladníc, zákazníkov núti používať samoobslužné pokladnice,
- ženu v Dubnici nad Váhom zavraždil Afričan (išlo o Slováka),
- rôzne fotomontáže namierené proti osobe prezidentky SR,
- česká politička si nechala vytetovať podobu Georgea Sorosa (fotomontáž),
- pri protestoch vo Francúzsku vypadávali z poschodových garáží vozidlá (záber z filmu),
- NASA sa priznala, že pristátie na Mesiaci bolo sfaľované,
- Globsec prikazuje PZ, kedy má vykonávať hraničné kontroly,
- OSN klame, na svete nie je 8 miliárd ľudí, ale 4 miliardy,
- katastrofické predpovede budúcnosti sveta v rôznorodných oblastiach,
- blížiaci sa krach slovenských bánk a vyzývanie ľudí vyberať si hotovosť,
- aktivistom zakázali zobrať si slovenské vlajky na hrad Devín (zákaz sa týkal tyčí),
- v nemeckej predpovedi počasia použili plamene ako „podporu globálneho otepľovania“ (fotomontáž),
- vkladanie dezinformačných výrokov do úst známych osobností, ktoré nikdy nič podobné nepovedali,
- na ovocí v obchodoch sa nachádza toxický, nezmývateľný povlak.

4.2 KONFLIKT NA BLÍZKOM VÝCHODE

PZ publikoval varovanie o nutnosti overovania informácií z viacerých zdrojov krátko po začiatku konfliktu v Pásme Gazy. Polícia priebežne monitorovala sociálne siete a bola pripravená túto tému aktívne komunikovať v prípade, že by začala výrazne zasahovať do slovenského informačného priestoru.

Existovalo riziko, v ktorom by mohlo dôjsť k presadzovaniu záujmov RF pri podpore jednej zo strán konfliktu. Do konca roka 2023 neboli zaznamenané výrazné informačné vplyvy, ktoré by sa dotýkali priamo bezpečnosti občanov SR.

Príklady dezinformačných naratívov:

- fiktívne úspechy jednej zo strán konfliktu,
- šírenie fotografií zo starších vojenských konfliktov,
- oslava úspechov v Pásme Gazy (išlo o oslavu futbalových fanúšikov v Alžírsku),
- izraelskí vojaci mali na sebe hákový kríž (fotomontáž),
- americkí vojaci prišli bojovať do Izraela (išlo o misiu v Rumunsku),
- zmanipulované fotografie civilných obetí, utečencov, zneužívanie umelej inteligencie na generovanie fotografií (muž s piatimi deťmi),
- Egypťania pomáhajú nosiť vodu Palestínčanom cez hranice (ide o pašerákov spreď vojny).

Za osobitnú zmienku stálo video, ktoré malo zachytávať izraelského policajta škrtiaceho maloletého chlapca, ktorý neskôr na následky zomrel. V skutočnosti išlo o video z roku 2015 zo Švédska. Vystupuje v ňom člen bezpečnostnej služby, nie policajt, ktorý zadržal dvoch maloletých zlodejov. O ich ďalšom osude neboli známe verejné informácie.

Doposiaľ slabšie informačné uchytenie témy konfliktu na Blízkom východe môže byť spôsobené nielen jeho geografickou vzdialenosťou pre slovenskú populáciu, ale aj absenciou efektívnych hybridných nástrojov pre slovenský trh z jednej zo strán vojny – čo sa môže medzičasom zmeniť, aj napríklad podporou skúsenejšieho hráča na tomto poli.

4.3 COVID-19

Po druhý rok po sebe bol zaznamenaný výrazný pokles dezinformácií súvisiacich s Covidom-19, očkovaním či mimoriadnymi opatreniami. V roku 2022 za to mohol nárast hybridných hrozieb z RF, v roku 2023 to bol nárast rôznych ďalších dezinformácií.

Tvorcovia falošných správ sa vracali k rovnakým témam: vedľajšie až smrteľné účinky vakcín, plány na „novú“ pandémiu a pripravované nariadenie od WHO, ktoré bude môcť „nariadovať“ pandémiu.

Úmrtia viac i menej známych osôb boli zneužívané ako dôkazy o smrteľných následkoch očkovania. Tieto názory pretrvávali aj potom, čo boli oznámené výsledky pitvy. Dezinformačným paradoxom bolo, že v prípade úmrtí osobností adorovaných zo strany dezinformačnej scény (z rôznych dôvodov) nedochádzalo k okamžitým špekuláciám, či za to mohla vakcína, aj keď tieto osoby mohli byť očkované.

Silným naratívom bolo prezentovanie extrémneho nárastu „náhlych“ úmrtí u športovcov, čo sa napokon ukázalo ako hoax – išlo o štatistiku všetkých náhlych úmrtí z celého sveta, nielen úzkej skupiny ľudí a svojou hodnotou nebolo výpovedné.

Polícia v rámci opatrení pripomínala zdravotnícke dezinformácie z minulosti, vrátane tých, podľa ktorých mali počas roku 2023 prebiehať ďalšie vlny pandémie a mimoriadne opatrenia.

Príklady dezinformačných naratívov:

- vakcíny spôsobujú AIDS,
- v Nemecku masovo pália rúška (došlo k tomu pre ich expiráciu, nie neúčinnosť),
- budú zavedené nové pandemické opatrenia pod záštitou Billa Gatesa,
- Švajčiarsko zastavilo očkovanie kvôli vedľajším účinkom,
- americká vláda povolila ivermektín (nikdy nebol zakázaný),
- pandemická zmluva odstráni zákony na ochranu ľudských práv,
- bol odhalený tajný plán Billa Gatesa ako očkovať neočkovaných.

5 PREVENTÍVNO-EDUKAČNÉ KAMPANE

Preventívno-edukačné kampane boli dôležitou súčasťou policajnej komunikácie aj v roku 2023. Prostredníctvom jedno alebo viacdielných seriálov boli verejnosti vysvetľované komplexnejšie témy a podstaty ich manipulácií.

Kampane mali rôznu formu – grafiky, infografiky, obrázkové posty, kratšie aj dlhšie analýzy, video seriály rôznej minútáže a podobne. Všetky ich spájali vyjadrenia od expertov v danej oblasti a/alebo informácie z overených zdrojov, preventívny charakter pred možným vplyvom falošných správ a edukačná činnosť na rozvoj všeobecnej odolnosti voči hybridným hrozbám.

V kvantitatívnej štatistike dominovali kampane zamerané na ruskú vojnu na Ukrajine, avšak vyššie čísla sledovanosti dosiahli dve iné. Patria medzi ne kampane, ktoré svojim vystúpením podporili známe slovenské osobnosti. Za svoje účinkovanie nedostali žiadny honorár, ani iné formy výhod.

5.1 IDE O NAŠE SLOVENSKO

V júni 2023 vznikol v réžii a technologickom spracovaní PZ 90-sekundový šot, ktorého cieľom bolo nabádanie verejnosti, aby o vplyve a nebezpečenstve dezinformácií hovorili so svojimi blízkymi.

Vo videu účinkovali herečky Božidara Turzonovová, Zuzana Fialová a Kristína Svarinská a herec Marián Mitaš. Herci stvárnilí rodinných príslušníkov, ktorí darovali staršej príbuznej na narodeniny mobilný telefón. Tá ihneď začala podliehať vplyvu algoritmov sociálnych sietí, kde sa stala terčom rôznych falošných správ. Až vďaka zásahu rodiny pochopila, že ide o dezinformácie a divákov vyzvala, aby pomáhali svojim príbuzným rovnako. Ako uviedla v závere videa, „ide o naše Slovensko“, čo symbolizuje finálne štádium dopadov všetkých dezinformácií – rozklad spoločnosti a demokracie.

5.2 HOAXY SA NA MŇA NELEPIA

V septembri 2023 bola publikovaná dovtedy najväčšia preventívno-edukačná kampaň v boji proti dezinformáciám pod názvom *Hoaxy sa na mňa nelepia*. Kampaň kreatívne vytvoril PZ, ktorý bol aj zhotoviteľom a spracovateľom všetkých jej videí. Na jej odbornom spracovaní, šírení, offline podobe a finančnom sponzorení na sociálnych sieťach sa podieľali MV SR a Centrum boja proti hybridným hrozbám.

Cieľom kampane bolo upozornenie na tradičné dezinformácie, manipulačné techniky a vplyv falošných správ prostredníctvom ôsmich videí, vo väčšine ktorých vystúpili známe slovenské osobnosti. Nikto z účinkujúcich nebol za svoju účasť honorovaný.

Vo videách vystúpili:

- reper Bekim Aziri (hendikepovaný umelec poukázal na tému zdravotníckych dezinformácií),
- prvý slovenský kozmonaut Ivan Bella (vedecké dezinformácie),
- emeritný arcibiskup Róbert Bezák (dezinformácie existujú ako ľudstvo samo),
- najstarší 96-ročný lekár Karol Mika (zdravotnícke dezinformácie),
- cestovateľ Martin Navrátil (dezinformácie sa týkajú celého sveta),
- ukrajinský policajt (dezinformácie ohľadom ruskej vojny na Ukrajine),
- ukrajinský vojak (detto),
- herečka Emília Vášáryová (dezinformácie počas komunizmu a dnes).

Každý z účinkujúcich vo svojom vystúpení poukázal na falošné správy, ktoré nejakým spôsobom súviseli s jeho povoláním alebo životom. Na konci videí vystupujúci nalepili nálepku s mottom kampane *Hoaxy sa na mňa nelepia* na vybraný predmet. Druhým sloganom kampane, ktorý bol súčasťou všetkých vizuálov, bol hashtag #ZASTAVME-HOAXY.

Verejnoprávna televízia a rozhlas RTVS spoločne so súkromnými televíziami Markíza a JOJ odvysielali všetky šoty opakovane bezodplatne na základe dohody s PZ.

Kampaň mala aj offline podobu vo forme nálepiek a odznakov s jej logom. Časť materiálov bola dostupná vo verejných priestoroch budov patriacich pod rezort vnútra a políciu. Ďalšia časť bola distribuovaná na základe objednávok verejnosti prostredníctvom policajných sociálnych sietí bezodplatne. Celkovo sa k občanom dostalo 10 000 nálepiek a 2 000 odznakov.

Súčasťou kampane boli tiež plagáty vyvesené vo verejných, aj neverejných častiach budov spadajúcich pod uvedené inštitúcie.

Štatistický prehľad kampane na sociálnych sieťach PZ a MV SR:

- počet zverejnených statusov (video, foto, grafika): **70**
- dosah všetkých statusov: **9,8 milióna**
- počet interakcií všetkých statusov: **4,8 milióna**
- počet zobrazení ôsmich šotov na YouTube: **4 milióny**
- počet odvysielaní šotov v televíziách: **477**
- počet odvysielaní šotov v rozhlase: **235**

Po skončení kampane polícia publikovala sériu videí z rozhovoru s lekárom Mikom o vplyve dezinformácií na jeho osobu súkromne aj profesijne. Videá napriek absencii sponzoringu dosiahli vysoké čísla sledovanosti na úrovni samotnej kampane.

5.3 RUSKÁ VOJNA NA UKRAJINE

- prehľad majetkov zhabaných ruským oligarchom,
- analýza brožúrky ruskej armády (zdôvodnenie vojny, *Boh stojí na strane Ruska, Mŕtvi Rusi skončia v raji, Ukrajinci sa stanú Rusmi* atď.),
- *Obete Putinovej vojny* (príbehy civilných obetí, fotografie),
- *Vyvraciame ruské lži* (zdieľanie častí rozhovoru s historikom),
- úmrtia ukrajinských športovcov vo vojne,
- rok po podpise obrannej dohody s USA (porovnanie súčasnosti s reálnou okupáciou z minulosti),
- *Vyhasnutá láska* (príbehy párov, ktorých vzťah, životy, budúcnosť zničila vojna),
- *Včera hoax, dnes pravda* (poukazovanie na hoaxy z Ruska, napríklad ako nikdy nenapadnú Ukrajinu),
- minútovník prvého dňa začiatku vojny pri prvom výročí,
- *Skutočné túžby Rusov za mier* (mierové prejavy civilistov, ktorí boli pre ne zadržaní),
- *Policajný štát Rusko* (príklad rôznych zatýkaní civilistov v Rusku),
- porovnanie životnej úrovne v EÚ a Rusku,
- *Kľúčové tváre ruskej propagandy* (ich profily, prípadne poukazovanie na ich obľubu „západu“).

5.4 ĎALŠIE KAMPANE

- podpora členstva SR v EÚ vo viacerých formách (výročie vstupu, vysvetlenie riešenia situácie so zdražovaním energií, aktivity EÚ voči Rusku/Ukrajine, výsledky čerpania eurofondov v SR),
- podpora členstva SR v NATO (príklady ruských hybridných útokov na NATO),
- porovnanie životnej úrovne v EÚ a pred roku 1989 v ČSSR,
- Deň víťazstva nad fašizmom (dôraz na oslavu oslobodenia, nie okupáciu),
- *Ako reagovať, keď som zdieľal hoax*,
- *Ako sa rozprávať s osobami, ktoré veria hoaxom*,
- retro hoaxy (poukazovanie na hoaxy z minulosti),
- *Čo nám Brusel (ne)diktuje* (nové hoaxy, napríklad o nútenej konzumácii hmyzu),
- okupácia a rok 1968 (minútovník),
- výročie SNP (dôraz na podporu vlastenectva),
- migrácia a migranti (vysvetlenie aktuálnej situácie, azylového procesu),
- *Všade samý Soroš* (ocenená kampaň poukazujúca na systematické zneužívanie osoby Georgea Sorosa v súvislosti s rôznymi dezinformáciami).

6 PODVODY

Podvody páchané prostredníctvom sociálnych sietí, internetu alebo telefónov boli v roku 2023 na vzostupe, čo je možné konštatovať na základe zvýšeného počtu tipov od občanov, ktorí sa stali obeťami takéhoto konania, respektíve ho včas odhalili a informovali PZ.

Odbor vďaka personálnemu posilneniu zvýšil svoju činnosť v preventívnom pôsobení na širokú verejnosť. Popri upozorneniach na konkrétne podvodné metódy publikoval niekoľko proaktívnych preventívnych kampaní.

Z hľadiska organického šírenia a virality boli najúspešnejšie príspevky o skúsenostiach konkrétnych osôb s dokonanými podvodmi alebo podvodmi v štádiu pokusu, ktoré boli zverejňované so súhlasom ich odosielateľov. Takáto forma vzťahu medzi ozbrojenou zločkou a verejnosťou bola ďalším dôkazom o úspešnom budovaní dôvery v inštitúciu.

Zástupcovia Odboru sa zúčastnili medzinárodnej konferencie v Španielsku s účasťou takmer 30 odborníkov z piatich kontinentov, kde si vymenili aktuálne trendy a návrhy na riešenia online podvodov. Odbor sa stal súčasťou medzinárodnej siete #InterCop pre posilnenie prevencie v tejto oblasti kriminality a preventívne témy vo zvýšenej miere komunikoval v rámci *Európskeho mesiaca kybernetickej bezpečnosti*.

Nasledujú príklady metód online podvodov, ktoré mali spoločného menovateľa - získanie finančných prostriedkov od obetí, alebo získanie citlivých informácií, kvôli ktorým by mohli byť poškodení vydierateľní:

- zaslanie lákavej správy cez Messenger s www odkazom, ktorá sa tvári ako správa od skutočného priateľa (buď duplicitný, alebo ukradnutý profil), ovládnutie konta na sociálnej sieti, vydieranie,
- výhražné listy pôsobiace ako policajné výzvy podpísané skutočnými funkcionármi (vyhrážky o nájdení drog, sledovaní nelegálnej pornografie),
- zaslanie informácie o preplatku z Finančnej správy, vylákание citlivých údajov,
- vylákание intímnych fotografií, vydieranie,
- falošné reklamy na vybavenie vodičských preukazov,
- falošné SMS správy o doručovaní zásielok (zneužitie značiek ako Slovenská pošta, Packeta a iní),
- falošné inzeráty na podnájom alebo predaj ťažko zohnateľnej psej rasy,
- falošné správy posielané v mene spoločnosti Meta o údajnom probléme stránky, jej krádež,
- falošné inzeráty rôzneho druhu, falošné reakcie na reálne inzeráty,

- podvodné súťaže, čerstvo vzniknuté stránky len za podvodným účelom, oslovenie osôb na základe ich komentárov pod statusmi (práčky, domy, bicykle),
- výzvy na uhradenie podvodných faktúr (mobilní operátori),
- podvodné oznámenia o údajnom ohrození bankového účtu,
- zneužívanie známych osobností na falošné referencie o produktoch, službách,
- ponúkanie podozrivo lacných produktov,
- podvody súvisiace s investovaním do virtuálnych mien,
- prípady falošných amerických vojakov,
- upravené www adresy všeobecne známych stránok,
- potvrdzovanie prijatia platby za čokoľvek – zadaním údajov zo svojej platobnej karty.

V roku 2023 pokračovala druhým ročníkom preventívna kampaň „Vytoč svojho podvodníka“, ktorej spôsob spočíval v posielaní výsmešného obrázka podvodníkom s cieľom ich demotivácie. Aktívni občania poslali snímky obrazovky takýchto komunikácií vo vysokom počte. Tieto komunikácie boli následne zverejňované ako varovanie pre potenciálne obete.

V istej fáze kampane podvodníci prerobili jej obrázok s vlastným textom, ktorým sa vyhrážali svojim potenciálnym obetiam.

PZ pristúpil na takúto formu prevencie z dôvodu, že v mnohých prípadoch sa podvodníci nachádzajú v tretích krajinách sveta, s ktorými môže byť spolupráca pri ich vyšetrovaní zložitá – a preto je najlepšie online podvodom včas predchádzať a podvodníkov interaktívno-humorným spôsobom demotivovať.

Popri obrázku kampane posielali občania podvodníkom aj výsmešné textové správy, ktoré polícia taktiež zverejnila. Platilo to tiež pre autentické skúsenosti občanov, ktorí sa stali obeťou takéhoto konania a ktorí boli ochotní proaktívne zdieľať svoje skúsenosti ako varovanie pre ostatných.

7 ÚSPECHY, OCENENIA A BEZPEČNOSTNÁ KONFERENCIA

Odbor zaznamenal v roku 2023 niekoľko úspechov v rámci svojej činnosti v boji proti dezinformáciám, aj škála jeho ďalších aktivít bola rozmanitá.

Facebooková stránka *Hoaxy a podvody - Polícia SR* presiahla hranicu 150 000 sledovateľov, čím potvrdila svoje postavenie najsledovanejšieho zdroja v tejto oblasti v SR a blízkom regióne. Počet fanúšikov na instagramovom účte presiahol hranicu 13 000.

Personálne kapacity Odboru boli posilnené, aj keď s ohľadom na už publikované okolnosti tento stav nepretrval dlhšiu dobu.

Polícia bola označená za najefektívnejšieho komunikátora v oblasti bezpečnosti a obrany. Slovenský think tank Adapt Institute vypracoval výskumnú štúdiu pre Centrum excelentnosti NATO pre strategickú komunikáciu, ktorej cieľom bola identifikácia najúspešnejších komunikátorov tém súvisiacich s obranou v slovenskom a českom informačnom priestore.

Štúdia pri kategórii inštitucionálny komunikátor uviedla: „Údaje ukazujú, že najefektívnejšiu komunikáciu bezpečnosti a obrany vykonáva Polícia Slovenskej republiky, vrátane jej druhej stránky *Hoaxy a podvody - Polícia SR*, ktorá sa zameriava na reakcie a vyvracanie dezinformácie.“

Podľa štúdie patrilo PZ v uvedenej oblasti k trom subjektom s najväčším počtom interakcií na Slovensku vo všetkých kategóriách.

V rámci kampaní sa polícia dostala do úzkeho výberu česko-slovenskej súťaže zameranej na kvalitu vytvorených textov. Anketu Zlaté Pero 2023 organizovalo české združenie Creative Copywriters Club a po prvýkrát posudzovalo aj texty zo Slovenska. Cieľom 12. ročníka súťaže bolo vybrať najkvalitnejšie texty, ktoré sa týkali reklamy, prípadne kampaní pôsobiacich v rámci značky či štátnej inštitúcie.

Celkovo 12 porotcov, 6 zo Slovenska a 6 z ČR, posudzovalo 41 projektov, ktoré do ankety nominovali ich autori alebo ktokoľvek iný. Aj keď sa PZ proaktívne do súťaže neprihlásil, o jeho činnosti sa odborná porota dozvedela a zaradila ho na tzv. shortlist, teda medzi 7 finalistov.

„Platí to na oboch stranách rieky Moravy – dobrý text je najlepšou odpoveďou na blbú náladu a blbé veci. Víťazi si zaslúžia farbu spodne kvašenou. A my ostatní píšme o tom, že na trollov najlepšie zaberá dôvtip, že hoaxy sú dobré akurát na slovné hračky,“ uviedol predseda poroty Peter Rajčák v súvislosti s nomináciou slovenskej polície, ktorá tento úspech dosiahla za svoju novú preventívnu kampaň *Všade samý Soros*, prostredníctvom ktorej poukazovala na absurdné dezinformácie a manipulácie späté s tým-

to maďarsko-americkým finančníkom. Podstatou takýchto manipulácií je prikladanie akýchkoľvek celospoločenských problémov na vrub konkrétnej osoby, alebo tvorba konšpiračných teórií o tajnom spiknutí.

Medzi úspechy Odboru môžeme zaradiť aj účasť na medzinárodnom cvičení proti hybridným hrozbám pod záštitou Centra boja proti hybridným hrozbám, ktoré bolo po prvýkrát zorganizované na Slovensku. Zástupca Odboru sa cvičenia zúčastnil v úlohe „útočníka“.

Odbor v spolupráci s Úradom medzinárodnej policajnej spolupráce zorganizoval odbornú konferenciu zameranú na hybridné hrozby, prvú svojho druhu pod patronátom polície. Konferencia *Strategická komunikácia a boj proti dezinformáciám* sa uskutočnila na záver predsedníctva SR v čele Salzburgského fóra.

Dvojdňového podujatia sa zúčastnili zástupcovia polícií z ČR, Chorvátska, Maďarska, Poľska a Rumunska. O vzdelávací program sa postarali aj odborníci z domácich bezpečnostných zložiek a ďalších relevantných inštitúcií.

Personálne obsadenie konferencie poskytlo zúčastneným najkomplexnejší obraz o stave hybridných hrozieb na Slovensku. Významným prínosom rokovaní bola vzájomná výmena skúseností a príkladov dobrej praxe. Zaujímavým aspektom medzinárodného podujatia bolo sledovať odlišné postupy boja proti hybridným hrozbám v jednotlivých krajinách v závislosti od ich kultúrno-spoločenskej situácie.

Zúčastnené krajiny sa zhodli na vhodnosti organizácie podobnej konferencie v budúcnosti, ako aj na otvorení spolupráce v oblasti medzinárodnej preventívnej kampane na boj proti online podvodom. Vzhľadom na známe okolnosti tieto návrhy nebudú v najbližších rokoch realizované.

O činnosti Odboru voči hybridným hrozbám informovali okrem domácich novinárov aj médiá z ČR, Holandska a USA.

8 ZÁVER

Rok 2023 sa niesol v znamení nárastu širokého spektra dezinformácií, zmanipulovaných správ či online podvodov. Aj keď sa na istý čas producenti problematického obsahu po septembrových parlamentných voľbách stiahli, respektíve svoje aktivity minimalizovali, tak to neznamenal, že v tejto činnosti nebudú pokračovať. Naopak, zahraničné a domáce záujmové skupiny budú naďalej „ohýbať“ informácie na plnenie vlastných cieľov.

V prípade zahraničia pôjde o kontinuitu pôsobenia hybridných hrozieb na slovenské publikum zo strany RF. Toto pôsobenie nebude už len prvoplánované na vopred vytypovaných dezinformačných kanáloch. Vďaka istej forme akceptácie lokálnych dezinformačných nositeľov a ich nanútenej popularizácie zo strany politicky exponovaných osôb sa stanú prirodzenou súčasťou štátnych orgánov a informačného priestoru ako takého.

Domáci producenti dezinformácií dostali po parlamentných voľbách signál akceptácie zo strany kľúčových osobností a orgánov. Ak dovtedy pociťovali formu nepostihnuteľnosti, v nasledujúcich rokoch to bude znásobené. Dezinformácie budú produkovať nielen na objednávku svojich donorov, ale aj podľa vlastného uváženia a názorov. V istom momente bude môcť dôjsť až k vnútornému konfliktu medzi individualistami, skupinami a štátom, avšak túžba po ovládnutí informačného priestoru by mala vzájomné vzťahy upokojiť. Výnimkou budú niektorí jednotlivci, ktorí sa sami stanú obeťou informačných manipulácií.

Naďalej bude spochybňované členstvo SR v medzinárodných spoločenstvách. Dezinformácie sa budú snažiť prepísať známe historické udalosti v prospech RF a iných entít. Migrácia bude prirodzeným a obľúbeným terčom nepravdivých správ.

Rozpuštením oddelení, odborov či jednotiek špecializujúcich sa na strategickú komunikáciu naprieč rôznymi inštitúciami dostali producenti dezinformácií väčší priestor. Štát nebude schopný vysvetľovať dezinformácie, vyzdvihovať skutočné vlastenectvo alebo produkovať preventívno-edukačné kampane. Informačná zraniteľnosť obyvateľstva sa týmto krokom výrazne zvýšila a jej následky môžu mať katastrofický dopad na vzdelanosť a odolnosť mladých ľudí voči falošným správam a informačným operáciám.

Na základe uvedených kontextov je možné predpovedať, že bude naďalej absentovať trestnoprávna zodpovednosť hlavných tvorcov dezinformácií. Otáznym bude postoj prevádzkovateľov sociálnych sietí v súvislosti s plnením záväzkov vyplývajúcich z Nariadenia o digitálnych službách (Digital Services Act – DSA) a ochota slovenských orgánov dohliadať nad jeho dodržiavaním na lokálnom trhu.

Bezpečnosť občanov bude vplyvom systematických hybridných hrozieb ohrozená. So šírením falošných správ má v mnohých prípadoch súvis extrémizmus a násilie. Pri neistej budúcnosti Národnej kriminálnej agentúry špecializujúcej sa na túto oblasť kriminality bude môcť ísť o ďalšie oslabenie obranyschopnosti štátu a úrovne ochrany jeho obyvateľov.

Informačná bezpečnosť krajiny bude závisieť od aktivít jednotlivcov alebo tretieho sektora. Obranyschopnosť SR voči informačným operáciám bude síce existovať na spravodajskej, neverejnej úrovni, avšak nebude podporovaná a už vôbec nie komunikovaná.

Významný aspekt boja proti hybridným hrozbám vo forme celoinštitucionálnej verejnej komunikácie, verejných kontraakcií a verejných kampaní v rámci medzinárodne odporúčaného modelu „whole-of-government approach“ na isté obdobie zanikol.

Úspech obrany svojej vlasti v najbližšom období majú v rukách jej vlastní občania.

Ďakujeme za spoluprácu (do decembra 2023):

Ministerstvo vnútra SR, Centrum boja proti hybridným hrozbám, Úrad vlády SR, Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku, Slovenská informačná služba – Národné bezpečnostné a analytické centrum, Národný bezpečnostný úrad, Štátny ústav pre kontrolu liečiv, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, Štátna veterinárna a potravinová správa SR, Slovenská akadémia vied, Ústav pamäti národa, Slovenský hydrometeorologický ústav, Úrad verejného zdravotníctva SR, Úrad jadrového dozoru SR, Centrum boja proti dezinformáciám (Ukrajina), participujúce útvary Policajného zboru, Globsec, MEMO 98, nezávislí experti, zastupiteľské úrady, zahraniční partneri, tretí sektor a ďalší.

ĎAKUJEME!

HOAXY A PODVODY - POLÍCIA SR 2018 - 2023:

1 000+ varovaní pred online podvodmi

1 500+ vyvrátených hoaxov

4 000+ statusov

13 000+ sledovateľov na Instagrame

40 000+ súkromných správ od občanov

150 000+ sledovateľov na Facebooku

1 000 000+ čitateľov mesačne v priemere (**rekord: 3 000 000+**)

INÉ MÍLNIKY

- najsledovanejšia antihoaxová stránka nielen na Slovensku,
- ocenenia a ďalšie úspechy v odborných a nezávislých anketách,
- odhalená informačná operácia Veľvyslanectva Ruskej federácie na Slovensku,
- reprezentovanie SR na prestížnych národných a medzinárodných stretnutiach a ďalších podujatiach na troch kontinentoch,
- uvedenie ako príkladu kvalitnej štátnej strategickej komunikácie v množstve odborných publikácií doma a v zahraničí,
- bezplatná podpora zo strany osobností v preventívnych kampaniach proti podvodom a hoaxom,
- najväčšia antihoaxová kampaň na Slovensku *Hoaxy sa na mňa nelepia*,
- doteraz úspešná kampaň proti online podvodom *Vytoč svojho podvodníka*,
- školenie policajtov a úradníkov v oblasti strategickej komunikácie v Sierra Leone a Čiernej Hore,
- víťazstvo na medzinárodnom cvičení proti hybridným hrozbám,
- súčasť národného systému strategickej komunikácie,
- výmena informácií s domácimi a zahraničnými partnermi a ďalšími organizáciami,
- publikovanie vlastných odborných materiálov určených aj pre verejnosť.

HOAXY A PODVODY POKRAČUJÚ!

David Púchovský inicioval v januári 2024 vznik facebookovej a instagramovej stránky *Hoaxy a podvody*. Občiansky a apolitický projekt bude v prvej fáze financovaný z verejnej zbierky. Postupne budovaný tím má ambíciu pokračovať v rovnakej práci, aká bola širokej verejnosti známa pod hlavičkou polície. Pozrite si nové antihoaxové kanály už dnes. Tím adminov uvíta vaše tipy na hoaxy či podvody, ale aj prípadnú pomoc pri tvorbe obsahu. Viac informácií nájdete na www.hoaxyapodvody.sk.

